

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1909, kl. 4 e. m.

*Första Kammarens Andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11
angående Andra Kammarens fattade beslut om skrifvelse
till Kungl. Maj:t i anledning af herr Lindleys motion
n:o 195 om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande vid-
sträcktare användning af lägre tjänstemän och betjante
vid tullverket i högre befattningar.*

Uti en inom Andra Kammarerna väckt motion har herr *Lindley* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, att den kommitté, som af Kungl. Maj:t tillsatts för granskning af tullverkets stater, måtte anbefallas att äfven fästa sin uppmärksamhet vid huruvida icke vid tullverket lägre tjänstemän och betjante i större utsträckning, än hvad hittills varit fallet, kunna användas i anställningar, som nu besättas med tjänstemän af högre rang, och därigenom inbespara användandet af öfverkvalificerad arbetskraft.

Andra Kammarerna har på tillstyrkan af sitt tillfälliga utskott för sin del med anledning af förevarande motion beslutat: att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att de inom kungl. finansdepartementet den 23 sept. 1908 tillkallade sakkunnige må anbefallas att fästa sin uppmärksamhet på, om ej vid tullverket lägre tjänstemän och betjante, i större utsträckning än nu, skulle kunna användas i enklare uppdrag, som utföras af deras öfverordnade, samt utreda, huruvida det vore möjligt och lämpligt att till tjänstemannagrad uppflytta framstående betjante för bestridande af vissa befattningar.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 21 Häft. (N:o 21). 1

Sedan sagda beslut delgifvits Första Kammaren, har denna kammare hänvisat denna fråga till sitt andra tillfälliga utskott.

*Motionärens
motivering.*

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört:

»Vid behandlingen af 7:de hufvudtiteln i 1908 års statsverksproposition — tullstaten — fästes undertecknads uppmärksamhet vid den mängd af nya tjänstemän, som af tullverket begärdes att blifva uppförda å ordinarie stat. Sammanlagdt 97 befattningar och af dessa icke mindre än 50 tjänstemän i högre befattningar: 1 förste kontrollör, 16 kontrollörer i andra lönegraden, 22 kammarskrifvare i tredje lönegraden, 4 kammarskrifvare i andra lönegraden, 7 kammarskrifvare i första lönegraden samt 6 uppsyningsmän och 41 vaktmästare i första, andra och tredje lönegraderna. Disproportionen i behofvet af högre och lägre tjänsteinnehafvare är särdeles iögonfallande.

Vid närmare granskning af tullverkets stater under de senaste 10 åren framträder med full tydlighet, att här föreligger en allmän tendens att utöka antalet högre tjänstebefattningar.

Af bifogade tabell (bilaga A)* framgår, att de högre tjänstemanna-posterna ha under 10-årsperioden 1898—1908 stigit:

i Stockholm.

Kontrollörer	från 9 till 28 st. = 311 %.
Kammarskrifvare	från 22 till 67 st. = 304 %.
Vaktmästare	från 88 till 142 st. = 161 %.

i Göteborg.

Kontrollörer	från 7 till 24 st. = 342 %.
Kammarskrifvare.	från 22 till 40 st. = 181 %.
Vaktmästare	från 81 till 131 st. = 161 %.

(Vaktmästarekårens ökningsprocent minskas, om man medräknar roddarne såsom vaktmästare 1898; dessa hafva nämligen nu borttagits.)

Af samma tabell framgår äfven, att dessa tjänstetillsättningar ha synnerligast ägt rum under senare delen af denna 10-årsperiod. Tullverkets matriklar för åren 1898, 1904 och 1908 visa samtidigt till jämförelse följande siffror:

* Rörande denna tabell hänvisas till motionen.

Uppbörd.

	1897	1903	1907
Stockholm	16,541,186	20,737,412	21,960,434
Göteborg	9,542,694	10,490,169	11,928,367
Hela riket	43,755,017	57,036,606	60,689,768

Omkostnader.

	1897	1903	1907
	2,700,170	3,486,359	4,495,483
Omkostnader %	5,9	5,9	7,2

Procentstegringen i tullverkets omkostnader under den senare tidsperioden torde nog till en stor del få tillskrivas de efter år 1903 inträdande löneförhöjningarna, men en betydande del måste dock påföras ofvan påpekade tendens att tillsätta högre tjänstemän för att utföra det arbete, som förut handhafs af lägre tjänstemän och betjante.

I motiveringarna till framställningarna för inrättandet af dylika nya tjänstebefattningar har det som oftast anförts sådana skäl som: » . . . måste det nämligen anses mindre lämpligt, att föreståndarebefattningen vid (ifrågavarande) expedition fortfarande som hittills anförtros åt en tjänsteman af endast kontrollörs grad». Efter det framställningen bifallits har förutvarande kontrollör fått en högre titel och åtföljande löneförhöjning samt därigenom ökad kompetens att sköta sitt ansvarsfulla ämbete. Man torde icke förvånas, att den misstanken vinner insteg, att dessa tjänstetillsättningar till stor del äro tillkomna för att möjliggöra en snabbare befordran, med ty åtföljande löneförhöjningar. Misstankarna i detta hänseende styrktes åtskilligt genom ett samtal, som undertecknad förlidet år hade med tulldirektören i Göteborg och hvari ifrågavarande person betonade, att han ansåg ett dylikt förfaringsätt fullt legitimt och korrekt.

Utan att här vilja ingå på principerna vid ett sådant befordringsätt, måste jag dock bemärka, att dess tillämpning synes ha gått ut på att endast bereda befordringsmöjligheter åt de högre tjänstemännen, under det de lägre tjänstemännen eller betjante hela lifvet igenom äro hänvisade att stanna vid en grad, utan någon nämnvärd utsikt till befordran. Det är därför ingen dag för tidigt, att en undersökning verkställes om huruvida icke åt lämpliga personer inom tullverkets betjante kunna an-

förtros ansvarsfullare poster, än de nu bekläda, och därigenom beredas dessa grupper större befordringsmöjligheter samt åt statsverket afsevärda besparingar.

Som ytterligare stöd för denna motion torde påpekas, att Kungl. Maj:t nu uppdragit åt en för ändamålet tillsatt kommitté att granska tullverkets stater, och torde det därför vara synnerligen lämpligt, att äfven dessa ofvan anförda synpunkter därvid måtte tagas under ompröfning.»

Den af motionären omnämnda kommittén utgöres af inom kungl. finansdepartementet den 23 sept. 1908 tillkallade sakkunniga, nämligen: ledamoten af Riksdagens Första Kammar v. konsul O. Trapp, ledamoten af Riksdagens Andra Kammar landtbrukaren K. Karlsson i Mo samt 1:e kontrollören E. Kock, hvilka jämte generaltulldirektören äga att inkomma med förslag till revision af tullverkets stater.

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 4 yttrar:

*Andra Kam-
marens ut-
skotts
yttrande.*

Med anledning af i motionen lämnade sifferuppgifter, som visade det anmärkningsvärda förhållandet, att antalet kontrollörs- och kammar-skrifvarebefattningar mellan 1897 och 1907 ökats i stor utsträckning i jämförelse med vaktmästaretjänsterna, allt under det att tulluppbörden ej stigit med mer än 16.9 mill. kr., anhöll utskottet om kungl. generaltullstyrelsens uttalande i frågan. Generaltullstyrelsens svar är af följande lydelse.

»I skrifvelse till kungl. generaltullstyrelsen den 18 dennes hafven I, med anledning af en af herr C. G. Lindley inom Riksdagens Andra Kammar väckt och till Eder remitterad motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vidsträcktare användande af lägre tjänstemän och betjante vid tullverket i högre beställningar, anhållit om upplysningar i följande hänseenden, nämligen:

1:o) huruvida de i motionen lämnade uppgifter om stegringen af antalet tjänster äfvensom om uppbördens belopp vore riktiga;

2:o) därest så vore förhållandet, hvilka de orsaker vore, som föranledt, att antalet högre tjänstemannabefattningar behöft ökas i så jämförelsevis stark proportion; och

3:o) huruvida och i hvad mån en del af de göromål, som för när-

varande åläge tjänstemännen, vore af beskaffenhet att kunna utföras af betjante eller af tjänstemän i lägre grad än nu vore fallet.

Med anledning häraf får styrelsen äran anföra följande.

Vid granskning af uppgifterna i den i motionen åberopade tabell och i de därpå grundade uträkningarna ha befunnits, att dessa uppgifter icke till alla delar öfverensstämja med verkliga förhållandena enligt de för tullverket fastställda stater. På grund häraf öfverlämnas bifogade tablå, utvisande en jämförelse mellan antalet befattningshafvare vid de olika tullafdelningarna i Stockholm och i Göteborg under åren 1899, 1905 och 1909. Härjämte har styrelsen velat för underlättande af ett riktigt bedömande af motionens förutsättningar i allmänhet lämna Eder fullständiga uppgifter angående samtliga under ifrågavarande tidsperiod tillkomna nya tjänster och uppbörden för hvarje år, och har styrelsen i sådant hänseende låtit utarbeta och bifoga härmed två tablåer, utvisande den ena storleken af tullverkets personal under hvart och ett af åren 1897—1909 och den andra debiterade beloppet af tullmedel samt fyr- och båkmedel m. fl. afgifter åren 1897—1908. För att icke tablåerna öfver personalen skola blifva missvisande, måste emellertid följande omständigheter beaktas, nämligen:

dels att af de i staten för år 1905 nyuppförda tjänstemannabefattningarna 27 tillkommit i utbyte emot samtidigt indragna befattningar i betjäntgrad — öfveruppsyningsmans- och uppsyningsmanstjänster — hvilka, på grund af beskaffenheten af de med desamma förenade göromål innehafts af personer med tjänstemannakompetens, och att på grund häraf dessa 27 befattningar således i själfva verket *icke böra medräknas* bland öfriga nya tjänster;

dels ock att efter genomförandet af nyssnämnda förändring styrelsen med högst få undantag tillämpat den praxis, att de i staten kvarstående betjäntbefattningarna af nyss angifna slag förbehållits betjante, och att således befodringsutsikterna för betjante ökats, då icke, såsom förut ofta skett, dessa befattningar blifvit besatta med tjänstemän.

Ett *allmänt* angifvande i öfrigt af orsakerna, hvarför de nya tjänsterna varit behöfliga i just den inbördes proportion, som förenämnda tablå utvisar, torde svårigen kunna ske, utan får styrelsen angående skälen för de respektive tjänsternas inrättande hänvisa till hvad i de särskilda fallen af styrelsen i sådant afseende anförts, hvilka skäl återfinnas i statsverkspropositionerna. Såsom bidragande orsaker till ett jämförelsevis större behof

* Rörande dessa tablåer hänvisas till Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:r 22.

af nya befattningar i tjänstemannagrad än i betjäntgrad torde dock kunna angifvas, att de under senare åren nytillkomna bestämmelserna rörande uppbörd och redovisning af sockerskatt och särskildt de föreskrifter angående mera detaljerade statistiska uppgifter, som införts genom den af Kungl. Maj:t den 14 december 1906 fastställda statistiska varuförteckning, i ganska väsentlig grad ökat tjänstemännens arbete, under det att i fråga om de betjante åliggande göromålen härigenom icke åstadkommits någon som helst ökning.

Hvad slutligen beträffar den under 3:o) framställda frågan, anser styrelsen sig icke lämpligen kunna nu göra något definitivt uttalande angående det ämne, som i denna fråga afses. De göromål, hvilka åligga tullverkets funktionärer, bestämmas nämligen af tullverkets tjänstgöringsreglemente, och nu gällande reglemente, hvilket är af så gammalt datum som den 1 oktober 1831, torde inom kort komma att ersättas af ett nytt, hvars bestämmelser tydligen måste få afgörande betydelse för frågan om arbetsfördelningen inom tullverket. Visserligen har ett af särskilde delegerade utarbetadt förslag till nytt sådant reglemente nyligen inkommit till styrelsen, men styrelsen har ännu icke hunnit vidtaga andra än förberedande åtgärder för dess behandling. Styrelsen vill emellertid icke underlåta att i detta sammanhang upplysa, att styrelsen hittills städse sökt konsekvent tillämpa den allmänna principen, att de göromål, hvilka på grund af sin beskaffenhet tillhöra tjänsteman, icke böra utom i alldeles särskilda undantagsfall uppdragas åt betjante. Såsom exempel på dylika undantagsfall kan här angifvas, att vid gränsstationerna å gränsen mot Norge tullbehandlingen af de varor, hvilka öfver stationen införas från Norge, är öfverlämnad åt de egentligen för bevakningstjänst afsedde gränsridare, som af styrelsen förordnats såsom gränsstationsföreståndare. Denna anordning har sin grund däri, att varuinförseln i dessa trakter är jämförelsevis obetydlig och omfattar företrädesvis till lifsförnödenheter hänförliga varuslag, hvilka i allmänhet ej vålla större svårigheter vid tullbehandlingen. Ett ytterligare exempel i antydda hänseende är, att styrelsen medgifvit, att, därest för vägning af spannmål och annat gröfre gods tillgång till extra ordinarie tjänstemän skulle saknas, tullförvaltning må uppdraga åt betjante, som förvaltningen anser därtill lämpliga, att under tjänstemans öfverinseende förätta sagda bestyr. Stockholm den 22 mars 1909.

Efter nådigste förordnande:

Gustaf Bergenstjerna.

Jacob von Saltz.

Af skrifvelsen framgår, att kungl. generaltullstyrelsen i det väsentliga bekräftar motionärens uppgifter, men på samma gång uttalas, att såsom bidragande orsak till ett jämförelsevis större behof af nya befattningar i tjänstemannagrad än i betjäntegrad kunde angifvas, att de under senare år tillkomna bestämmelserna om uppbörd och redovisning af sockerskatt samt föreskrifterna om varustatistik betydligt ökat tjänstemännens arbete. Samtidigt meddelas, att förslag till omarbetning af tullverkets 78 år gamla tjänstgöringsreglemente föreligger till behandling inom generaltullstyrelsen. Under sådana förhållanden är det af särskild betydelse, att de af motionären framhållna synpunkterna vinna beaktande. Han afser *dels* att få till stånd en utredning, om ej en lämpligare arbetsfördelning kunde åvägbringas, hvarigenom betjante kunde öfvertaga mindre maktpåliggande tjänstemannaförrättningar, *dels* att få utrönt, om ej betjante kunde på lämpligt sätt vinna befodringsmöjlighet till de lägre tjänstemannagrader.

Enligt utskottets mening är det en af statsmakternas viktigaste uppgifter att åstadkomma en god ekonomisk hushållning med det dyrbaraste nationen äger — dess folkmaterial. Häri innebäres bland annat, att inhämtad utbildning användes på sådana platser, där den kan bli fullt utnyttjad, hvarigenom användandet af öfverqualificerad arbetskraft undvikes, samt att dugande förmågor släppas fram till ansvarsfullare platser utan hinder af social eller ekonomisk art. Särskildt vid löneregleringar och organisationsförändringar är det af vikt, att uppmärksamheten fästes på denna sak. På grund häraf har utskottet ansett sig böra tillstyrka den af motionären gjorda framställningen, och utskottet gör det så mycket hellre, som någon ny kommitté ej behöfver tillsättas för ändamålet.

Utskottet har visserligen ej kunnat bilda sig någon bestämd föreställning, om det är möjligt att åstadkomma, hvad motionären åsyftar, men anser likväl sannolikt, att så kan vara förhållandet. Till stöd för denna uppfattning vill utskottet erinra om att kungl. generaltullstyrelsen i sin svarsskrivelse ej ställer sig alldeles afvisande härtill, och genom cirkulärskrivelse den 15 april 1907 har styrelsen redan sökt verkställa en lämpligare arbetsfördelning mellan tjänstemän och betjante. Däri uttalas »att, därest för vägning af spannmål och annat gröfre gods tillgång till e. o. tjänstemän skulle saknas, tullförvaltning må uppdraga åt betjante, som förvaltningen anser därtill lämpliga, att under tjänstemans öfverinseende förrätta sagda bestyr». I Stockholm förrättas också alla vägningar på kaj af järnbalkar och spannmål m. m. af betjante. Inom packhuset lära de äfven bruka sortera godset vid vägarna och verkställa utlämning af tullfritt gods. I Göteborg utföra vaktmästarna däremot ej

dylikt arbete. Å mindre tullstationer har det händt, att betjante på tillförordnande fått sköta öfverordnade platser och därvid behandlat gods i packhuset och fört journaler m. m. Möjligen skulle enklare journalisering och skrifgöromål i packhus och tullkammare kunna skötas af vaktmästare. En utredning skulle i så fall visa, att vissa arbeten, som tjänstemän nu utföra, kunde öfverlätas på betjante, eller att dessa kunde befordras till sådana befattningar, där arbetet är af enklare beskaffenhet, men likväl på grund af sin art — kontrollgöromål eller dylikt — kräfver tjänstemannaställning af den, som utför detsamma.

*Utskottets
yttrande.*

I likhet med Andra Kammarens utskott anser utskottet det vara af stor vikt, att inhämtad utbildning användes på sådan plats, där den kan blifva fullt utnyttjad, hvarigenom användande af öfverkvalificerad arbetskraft undviks.

Men utskottet har inhämtat, att de af chefen för kungl. finansdepartementet tillkallade sakkunnige redan, med anledning af lydelsen af den instruktion de för sitt uppdrags fullgörande erhållit, beakta de synpunkter motionären framhållit och hafva uppmärksamheten fäst på att, när så kan anses möjligt och lämpligt, söka vidtaga ändringar af den art motionären åsyftar.

Vid detta förhållande synes det utskottet, som om någon Riksdagens skrifvelse i ämnet icke skulle vara behöflig.

I anledning här af får utskottet hemställa,

att Första Kammarerna icke måtte biträda Andra Kammarerna i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 7 maj 1909.

På utskottets vägnar:

A. WACHTMEISTER.

Herrar *Benedicks*, *Lindblad* och *Rogberg* ha bedt få antecknadt, att de icke inom utskottet deltagit i denna frågas behandling.

Bilaga.

Nådigt bref till Kungl. Generaltullstyrelsen den 18 september 1908.

Vid föredragning häraf hafve Vi funnit godt bemyndiga chefen för Vårt Finansdepartement att tillkalla högst tre sakkunniga personer att jämte Eder generaltulldirektör Cederschiöld såsom ordförande verkställa granskning af tullverkets stater i deras helhet samt afgifva förslag till de ändringar i dessa stater, som finnas af omständigheterna påkallade, därvid de sakkunniga skola hafva att taga under öfvervägande jämväl, huruvida några förändringar i afseende å Generaltullstyrelsens och särskildt den inom Styrelsen inrättade tullbehandlings- och upplysningsbyråns organisation eller beträffande tullverkets organisation i öfrigt med hänsyn till rådande förhållanden äro af behovet påkallade. — — —

Stockholms slott den 18 september 1908.

GUSTAF.

Carl Swartz.